

Базаржаб Галсанов

*Буряад хэлээ
хүгжөөл*

Хандалга

Үхибүүдэй сээжэлдэхэ шүлэгүүд

Улан-Удэ
НоваПринт
2022

УДК 821.512.31
ББК 84 (2=642) бу
Г 167

«Буряад хэлэ Буряад Уласта сахин хүгжөөлгэ» гэгэн Буряад Уласай гүрэнэй программын хэмжээндэ Буряадай Уласай соёлой яаманай мүнгэн нангай дэмжэлгээр тус ном хэблэгдэбэ.

Книга издана при финансовой поддержке Министерства культуры Республики Бурятия в рамках реализации Государственной программы Республики Бурятия «Сохранение и развитие бурятского языка в Республике Бурятия»

Г 167

Галсанов Б.

Буряад хэлээ хүгжөөл. Хандалга : шүлэгүүд / Базаржаб Галсанов. – Улан-Удэ : НоваПринт, 2022. – 56 с.: ил.
ISBN 978-5-91121-403-6

Багша мэргэжэлтэй Базаржаб Галсанов буряад хэлээ залуу үетэнэй мэдэхээ болижо байхадань ханаата болон хандалга найруулжа, үхибүүдэй хэлэндэ орожо эхилхэдэнь түрэлхи хэлэн дээрээ дуугаржа хургахыень эжы абанарые уряална. Гурба наһанһаа эхилээд, арбан долоотой болоторын шүлэгүүдые тааруулжа бэшэхэдээ, үхибүүдэй сээжэлдэхэдэ түрэлхи хэлэниинь хүгжэн халбарха гэжэ найдана.

© Б. Галсанов, 2022

© Национальная библиотека РБ, 2022

ХҮҮГЭДЭЙ НОМ – ЭХИНЭЙ ЭХИН

Базаржаб Галсановай «Буряад хэлээс хүгжөөл» гэнэн зохёол үндэнэн арадаа үргэжэ, түрэл хэлэнэй, соёлой хүгжэлтэдэ хайн нүлөө үзүүлхэ гэжэ арасаагүй. Буряад хэлээс сахин хэргээхын хэрэгтэ мүнөөнэй үеын үхибүүдтэ зорюулхан номууд дуталдана гэжэ эли.

Эндэ нэгэ түүхэтэ ушар ханагдана. 1959 ондо Далай лама бүлэг са-наартантай хамта Түбэдһөө хитадай эзэмдэгшэдһээ тэрьедэжэ гараад, Энэдхэгтэ байрлахадаа, ондоо арадай дунда шэнгэжэ халахагүйн тулада шухала хэмжээнүүдые абаһан түүхэтэй. Нэн түрүүн түбэд ламанар нангин номуудайнгаа хажуугаар түбэд хэлэн дээрэ үхибүүдэй номуудые хэблэһэн гэжэ эли. Тиихэдэ эгээл оюун бэлигтэй, суутай уран зохёолшодто ба уран зураашадта хандажа, үнгэтэ зурагуудтай ба хайн шанарай хүүгэдэй номуудые толилхые оролдоһон гэдэг.

Үхибүүдэй ном – ямаршые арадай эхинэй эхин, ерээдүй үеын байдалай үндэнэн. Эхын нангин хүн мэтэ эдир багашуулай зүрхэ сэдхэл тэнжээдэг, нурган хүмүүжүүлдэг, урдахи хуби заяандань ехэ нүлөө үзүүлдэг.

Б. Галсановай «Буряад хэлээс хүгжөөл» гэнэн зохёол айл бүлэ бүхэндэ байха ёһотой ном гэжэ ханамаар. Шүлэглэмэл зохёолой наһатай хүгшэн аба эжынэртэ, залуу гэртэхиндэ, элдэб наһанай хүүгэдтэ туһатай зүбшөөлнүүд, түүхэтэ ушарнууд, һонирхолтой туужа домогуудһаа баримтанууд олоной һонирхол татаха аргатай.

Элдэб олон сэдэбүүдтэй хэнэгүүдын түрэл буряад хэлэнэйнгээ солье дууданан алтан набагшаар холбоотой. Мүрнүүд соонь буряад хэлэн эрдэмэй дээжээр айлдахана, байгаалиин хайханаар уряална, аялгата дуугаар зэдэлнэ, зүрхэнэй дулаагаар гэрэлтүүлнэ, элинсэгэй домогоор түүрээнэ....

Тус зохёол үхибүүдэй хүгжэлтэдэ хайн хубитаяа оруулжа, гэртэхиндэнэ һургаалай номоор туһалжа, буряадай уран зохёолой алтан абдарые баяжуулха үүргэтэй. Ага нютагай элитэ уран зурагша Даширабдан Гурорабдановай зурагууд шэнэ зохёолдо дабтагдашагүй тусхай маяг оруулжа, уран хайханаар шэмэглэнэ.

Доржи СУЛЬТИМОВ,
Россиин габыята артист,
Буряад Уласай арадай ба габыята артист,
Монголой соёлой ба уран урлалай отличник,
Россиин уран зохёолшодой холбооной гэшүүн

БАГША, ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ, ИРАГУУ НАЙРАГША

Галсанов Базаржаб Хуригадаевич Агын Бурядай тойрогой ба Забай-калиин хизаарай хүгжэлтэдэ ехэ хубитаяа оруулхан габыятай багша, барилдаашан, хургуулийн захирал, гүрэнэй албатан, хүтэлбэрилэгшэ. Дульдаргын аймагай Захиргаанай толгойлогшын тушаалда амжалтатайгаар хүдэлхэн намтартай.

«Агын Бурядай автономито тойрогой габыята гүрэн түрын алба хаагша», «Арадай багша» гэхэн хүндэтэй нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн.

Үльгэр домогто Алхана уулын хормойн Үзөөн, Дульдарга нютагуудай хүгжэн халбархын хэрэгтэ бүхы хуби заяагаа зорюулжа хүдэлөөд, наһанайнгаа амаралтада гарахадаа, зохёохы замда орожо, аша үрэтэйгөөр хүдэлнэ.

Физикын ба тоо бодолой багша мэргэжэлтэй Базаржаб Галсанов мүнөө олондо ханагдаагүй талаараа – уран зохёолшын, ирагуу найрагшын – задаржа гайхуулба. «Заяанай оюун бэлигтэй хүн алишье талаар оюун бэлигтэй» гэхэн үгэнүүдые тэрээндэ зорюулмаар.

Авторай 2019 ондо хэлблэһэн «Буряад оронойм бүргэдүүд» гэхэн түрүүшын ном Буряад Уласай номой урилдаанда илажа гараад, буряад хэлэн дээрэ эрхим номуудай тоодо ороһон.

Уран зохёолшын «Буряад хэлээ хүгжөөл» гэжэ үхибүүдтэ зорюулхан шэнэ найруулгань мүнөөдэрэй эгээл шухала ба хүндүүлхэй асуудалда зорюулагдаһан. «Аялгата найхан түрэл эхэ хэлээ яагаад сахин хүгжөөхөб, улад түмэндөө бусаахаб?» гэжэ асуудал олоной ханаа зобоодог. Базаржаб Галсановай шэнэ зохёол соо энэ асуудалда харюу үгтэнэ. Шүлэгүүдэй юрын хүнгэн мүнүүд соо мүнөөнэй үхибүүдтэ, тэдэнэй гэртэхиндэ ехэ гүнзэгы удха шанартай ба туһатай зүбшөөлнүүд һонирхол татана. Олон жэлнүүдэй туршада үхибүүдтэй хүдэлхэн дүй дүршэлтэй багша хүүгэдэй 3 наһанһаа 17 хүрэтэр хүгжэлтын шата бүхэндэ ямар гол анхаралаа хандуулха тухай зураглан харуулжа шадаа. Үхибүүнэй эгээл түрүүшынхиеэ «эжы, аба» гээд хэлэндэ орохонь шухала. Мүн лэ тус зохёол соо элдэб ондо ондоо наһанай хүүгэдтэ таарамаар шүлэгүүд уранаар найруулагдаһан. Энэ хадаа сэсэрлигэй болон хургуулийн буряад хэлэнэй багшанарта сэнгүй туһаламжа болохонь тоосоогүй.

Авторай балшар үетэндэ зорюулхан шүлэгүүдэй мүнүүд буряад арадтаа энэрхы сэдхэлэй дурлалаар, магтаалай ба хүндын дээжын үгэнүүдээр халиһан. Тэрэнэй хажуугаар үхибүүд үльгэр домогто нэрэнүүдтэй, алдар солото баатарнуудай, мүнөөнэй элитэ уран зохёолшодой нэрэнүүдтэй танилсажа, ёһо заншалнуудаа сахилгын найн хэшээл абаха гэжэ эли.

Баян дэлгэр хэлээр бэшэгдэһэн, үргэн һонин баримтануудтай энэ зохёол ёһото мүнөө үеын сагай эрилтэ, бүдүүншье зондо, балшар наһанай уншагшадташье эрхим бэлэг болоно!

Баярма БАТОВА
Россиин журналистнуудай холбооной гэшүүн,
Буряадай уран зохёолшодой
холбооной хүтэлбэрийн харюусалгата секретарь

ТҮРЭЛХИ ХЭЛЭМНАЙ

Арадай шэнжэ аман үгэһөө,
Абынгаа хэлые аршалан,
Арюудхан, арьбадхан, хамгаалан
Ажаһууял, буряад-монголшууд.

Эрдэмэй дээжэ – эхын хэлэн,
Элинсэгэймнай унтаршагүй зула,
Нүүдэлшэ арадаймнай хэлэн
Нарата дэлхэйн нангин баялиг.

Байгаалийн найханда таарахан
Баян нугалбаритай манай хэлэн,
Зүрхэндэ дулаахан шэнжэтэй,
Зугаалхада зохидхон буряад хэлэн.

Хүгжэмдэ таарахан хэлэн,
Хүдөө талымнай сэсэгүүдтэл
Хүнэй сэдхэл уяруулдаг хэлэн,
Хайрлан эрхэлүүлхэдэг эжын хэлэн.

Дулаахан үгэнүүдээр баян,
Дуунай аялгаар шэмэглэгдэн,
Дурлахан зоние баясуулдаг,
Дүүрэн хэшэгтэй буряад хэлэн.

Түүхымнай баян харгы замые
Түүрээн дамжуулдаг хэлэн,
Талаан бэлигэймнай нангин дээжэ –
Түрэлхи хэлээ – хүгжөөн ябаял!

БУРЯАД ХЭЛЭЭЭ ХҮГЖӨӨЛ

(Хандалга)

Нэгэдэхи бүлэг

1

Хамба ламын даабаряар
Хэлээ хамгаалха хүсэл,
Хамта оролдохо бодол
Хүн бүхэндэ түрэг лэ.

Хэлээ мартаһан арад
Хэншые бэшэ болонол,
Эхэ хэлээ хамгаалан
Энээхэн наһандаа ябаял.

Хэлэндэ орожо эхилхэдэнь,
Хөөрхэн үритээ, эжынэр,
Хөөрэлдэжэ эхилыт буряадаар,
Хадуужа абахал үгыетнай.

«Эжы, аба» эгээл түрүүн
Эхэ хэлэн дээрээ мэдэг лэ,
Эжыһээн лэ дулдыдаха ха юм
Энээхэн шухала хэрэг.

Тойроод байдаг гэртэхин,
Таанадта баһал эрилтэ —
Гэртээ булта буряадаараа
Гэрэлтүүлэн байгты хэлээ.

Элинсэгэймнай алтан һургаал
Эхэл хэлэндэмнай тааруу,
Хэлээ мэдэхэ үритнай
Хэдыдэшье буянда хүртэхэ.

Хари хэлэнүүдтэ хүүгэднай
Хожом заатагүй һураха,
Харин түрэлхи хэлэн
Хада мэтэ хамгаалан байха.

Буряад-монгол хэлэмнай
Баян дэлгэр түүхэтэй,
Алан Гуа эжымнай
Арьбадхан баяжуулһан арадаа.

2

Гурбатайхан үридөө, эжынэр,
Гүнзэгы дураяа мэдүүлэн,
«Нагаса эжы, нагаса аба» гэжэ
Налгай зохидоор ойлгуулагты.

Хүгшэн эжы, хүгшэн аба
Хайрата түрэлхид гэжэ мэдүүлэгты,

Хүн түрэлтэнэй уг гарбалай
Холбоо үлхөөень мэдэрүүлэгты.

«Хүн болохо багаһаа,
Хүлэг болохо унаганһаа» –
Буряад арадаймнай хургаалай
Баян дээжэ бэлэглэхэт үридөө.

«Үбгэд хүгшэдые хүндэлэ,
Үхибүүд багашуулые баярлуула» —
Арадайнгаа заншал багаһаань
Абажа ябахыень заахат.

Гурбатайхан үритнай хөөрхэн,
Гэр бүлынтнай шэмэгхэн,
Түрэлхи хэлэн дээрээ үгэлэн
Тон найхан үгэнүүдые холбохол.

Буряад монгол арадаймнай
Буянтай сэдхэл шэнгэхэл,
Хожомойнь харгыда ходол
Хүгжэмдэл зүрхэндэнь байхал.

Эхэ хэлэнэй элшэ сасаруулха
Эжы абын нангин уялга,
Үнжэгэн налгайхан үхибүүдтээ
Үеын үедэ залгуулан ябаял.

Дүрбэтэйхэн үриее, эжы абанар,
Дэлхэйн баялигтай танилсуулагты,
Газар, уһан, тэнгэри, ургамалай
Гоё найханииень үгэлэгты.

Буряад хэлэнэйнгээ баялигы
Байдалдань тааруулжа туршагты,
Үнгэтэ юртэмсын зурагууды
Үгэлэн буряадаараа дабтагты.

Табан хушуу малаа магтан,
Танилсан мэдүүлэгты үридөө,
Хони, мори, үхэр, ямаа, тэмээ
Харуулан байжа хөөрэгты.

Хайрлаха сэдхэл шэнгээгты,
Хүндэлхэ нургаалы заагты,
Буруу зүбые, хара сагааниие,
Буян нүгэлы ойлгуулжа эхилэгты.

Бэеын тамирай заабаринууды
Багахан үридөө харуулагты,
Жэшээ болон бүлэдөө
Журамтай ябахы оролдогты.

Үри хүүгэдтнай дүрбэтэйхэн
Үнжэгэн, уяхан, сэбэрхэн,

Сэдьхэлынь бурхан зандаа,
Саашанхи замайнь эхин.

Хэлэниинь баяжажа эхилэнхэй,
Хөөрэлдэнэ таанадтаяа буряадаар,
Түрэлхи хэлэнэй эхин табигдан,
Талаан бэлигэйнь нуури болонол.

4

Табатайхан үритнай, эжы абанар,
Томохон боложо эхилэнхэй,
Түргэн интернетэй оньһоор
Танилсажа үрдинхэй элдэб зүйлтэй.

Ород хэлэндэшье нуранхай,
Одоол энээхэн үедэнь, гэртэхин,
Түрэлхи хэлыень баяжуулая,
Тааруулжа номуудые уншая.

Буряад хэлэн дээрээ онтохонуудые,
Байгаалиингаа найхан зурагуудые,
Түрэл нютагайнгаа түүхые хөөрэн,
Талаан бэлигыень халбаруулая.

Ажалда нургая, аба эжынэр,
Алха дүшэтэй танилсаг хүбүүд,
Аяга табагаа угаажа эхилэг басагад,
Аба эжын хургаал мартагдахагүй.

Арадайнгаа нааданда хургагты,
Аянгата дуунуудыг дуулагты,
Шагай наадан ехэ удхатай,
Шатарта хурабал угаа хэрэгтэй.

Буряад гүрэнэймнай засаг түрэ
Бүгэдэ зонингоо хандалгаар,
Хэлээ хамгаалхын ажал хэрэг
Хэжэ эхилхэндэнь найхашаамаар.

Болбосоролой яаманай үүсхэлээр
Бишихан хүүгэдэй сэсэрлигтэ
Буряад хэлээ заажэ эхилхэндэнь
Бидэ булта дэбжэн баярланабди.

Харин залуу эжы абанарай гэртээ
Халан абажа хэлээ хамгаалаагүй хаа,
Хөөрэлдэжэ буряадаараа захалаагүй хаа,
Хорожол байха хэлэнэймнай баялиг.

Буряад арадаймнай ёһо заншал
Баян абдарһаа дэлгэрэн хододоо
Үеын үедэ дамжан һалбарбал,
Үрэжэлтэй буянтай ябахалди хэзээдэшье.

5

Зургаатай болобо үхибүүнтнай,
Залхуурангүй, эжы абанар

Залгалдуулжал байгты хэлээ,
Зоной дунда хөөрэлдэгты буряадаар.

Замайнь эхин яларан тодоронхой,
Зориг, эрмэлзэл бадаржа эхилэнхэй,
Дуратай хэрэгынь харагданхай,
Дэмжэгты хүүгэдээ, аба эжынэр.

Түрэл хэлэн дээрээ үгэлэн энхэрэгты,
Таалан тэбэрин эрхэлүүлэгты,
Эжы абын халуун дурые мэдүүлэгты,
Энээхэн наһыень гэрэлтүүлэн байгты.

Һургуулида орохоёо үхибүүн бэлдэнхэй,
Һанаан бодолынь һэргэлюун болонхой,
Үзэг тоонуудтай танилсуулагты,
Үндэһэн хэлээрээ оршуулагты.

Буряад монгол арадай һургаалтай
Бишыхан үри хүүгэдтнай саашадаа
Үрәжэлтэй үндэһэнһөө ургаһандал,
Урматай зохидоор алхамаа табихал.

Мүнөө сагай түргэн урасхал соо
Мэгдэн яарангүй шанга ябаха,
Арадайнгаа һургаалай һайханиие
Абажа үндыһэн үри хүүгэд бэрхэхэн.

Арба нэгэн жэл соо хургуулияа
Алхам бүхэнөө тодоор табин гаталха,
Алишье хэрэгтэ харгынь нээгдэхэ,
Амжалтатай ябахын нуури табигдаха.

Табан хэнэгтэ бүридхэн тааруулжа,
Түрэлхи хэлээ хамгаалхын хандалга,
Эжы абанарта сэдхэлһээ найдажа,
Энээхэн мүнүүдые бэшэн зорюулбаб.

Хэрэглэн уншахыень эжы абанарые,
Хэлээ хамгаалан булта оролдохые,
Хэрэгтэй болохо байха гэжэ найдан,
Ханданаб таанадтаа найниие хүргэн.

Хоёрдохи бүлэг

6

Буряад-монгол хэлээ халбаруулха,
Буян хэшэгээ булта арьбадхаха
Бүгэдэ манай нангин уялга,
Бэшэхэ гэжэ шиидэбэб үргэлжэл.

Долоотой болобо долонгирхон хүүгэд,
Дабшажа эхилбэ нурулсалай замые,
Нэгэдэхи ангиин нурагшад болобо
Налгай зохидхонууд хүбүүд басагад.

Түрүүшын багшын үүргэ ехэ,
Талаан бэлигэйн үхибүүдэй эхин,
Эжы абын хургаал дэбжэн
Энхэрэн хурагшадаа дахуулха.

Хүүгэд бүхэнэй абари зан ондоохон,
Харин бултанайнь нюдэн галтайхан,
Этигэл ехэтэй хөөрхэн үхибүүд
Эжыдээл адляар хандана багшадаа.

Энээхэн мэдэрэлыень энхэрэн,
Этигэл найдабариинь хүгжөөн,
Үхибүүн бүхэнэй найниие бэдэрэн,
Үүргээ дүүргэгты, түрүүшын багшанар.

7

Найматай болобо эжы абын эрхэнүүд,
Ном хуралсалдаа даданхай,
Олоной дунда ябажа хуранхай,
Өөрын бодолтой боложо эхилэнхэй.

Ород хэлэн дээрэ хэшээлнүүд болоно,
Ойлгожо яданагүй үхибүүд багшаяа,
Россиин гүрэнэй албатад хадаа
Ондоо байжа болохогүйнь мэдээжэ.

Харин түрэлхи хэлэн туһатай,
Хоёр хэлэн адли хүгжэнхэй,

Аба эжын буряад-монгол сэдхэл
Арьбадхан баяжуулна багшын хэшээл.

Түрэлхи хэлээ мэдэхэ үхибүүд
Түргэн нурана ород хэлэндэ,
Ухаан бодолын хүгжэн халбарна,
Урдахи замайнь гэрэл яларна.

Тоо бодолгодо нурахадань бэлэн,
Түрэлхи хэлэн дээрээ тоолодог байһан,
Нэмэхэ хорооходонь ойлгосотой,
Наадажа шагайгаа анханай тоолонхой.

8

Юһэтэй болобо хөөрхэн үринүүдтнай,
Юртэмсын найхан шүхэрнүүд,
Юунһээшье сэнтэй эрдэни зэндэмэни,
Юрын лэ буряад-монгол хүбүүд басагад.

Юһэн эрдэниин зүйл бумбада нюудаг,
Юһэн наһандаа үри хүүгэднай
Юртэмсын шэмэг шэнгээн абанхай,
Юундэшье нурахын эхин табяатай.

Буряадаар хэлэндэ ороһон ухаан һонор,
Буйлуулан эрдэм шудалхадань бэлэн,
Урданай нургаалай шанар дамжан ерэһэн,
Урма зоригыень үргэнэ шангадхан.

Хамаг юумэндэ хабаадана урматай,
Хатар наадандашье урагшатай,
Хүгжэм дуунуудта хурана,
Хүхюутэй шууяатай эдир наһан.

Юһэн наһан хүрэтэрөө боди саданар,
Бурханай номдо бэшээтэй гэлсэдэг,
Байгаалиин бэлэглэһэн түрэлхи хэлэн
Буян дэлгэрүүлхэдэнь хэрэгтэй байхал.

9

Арбатай болобо арюухан хүүгэд,
Алхам бүхэниинь аба эжын омогорхол,
Шэнэ байдалай эрхээр үхибүүд
Шуран түргэнөөр эрдэм шудална.

Элинсэг хулинсагайнгаа түүхэ шэнжэнэ,
Эжынгээ талын нагасанарые,
Абынгаа талын долоон үеые
Анхаралтайгаар ойлгон абана.

Дайнда хабаадаһан үбгэ эсэгэнэрээ
Дахин дахин зураглан бэшэнэ,
Багшын даабаряар удхалан бэдэрнэ
Баатар сэрэгшэдэй габыята хэрэг.

Буряадаар бэшэһэн дайнһаа мэдээсэл
Бултадаа ойлгодог хаа, хайн бэлэй,

Түрэл хэлэнэй гүнзэгы удха шанар
Тааруу сэдхэлдэ уянгата мүнүүд.

Дүрбэдэхи шатые дүүргэбэ шабинар,
Дүүрэн бэлиг үгэбэ түрүүшын багшанар.
Нуралсалай гурим хадуужа абанхай,
Нураха, нураха, нураха гэнэн эрмэлзэлтэй.

10

Арбан нэгэн наһан үхибүүдэй
Арайл бишыханда һанагдана аба эжыдэ,
Харин хүүгэднай табадахи шатын,
Хэшээлнүүдые заана олон багшанар.

Багшын үүргэ ехэ хэтын хэтэдэ,
Балшархан нурагшадай талаан бэлиг
Баяжуулан һалбаруулха буянтай ажал,
Буряад, ород хэлэниинь хэрэглэгдэнэ адли.

Үхибүүдэймнай дуратай хэшээл элирнэ,
Үнгэтэ юртэмсын һалбарал олон,
Нэгэндэ тоо бодолго һайшаагдана,
Нүгөөдэдэдь хэлэн бэшэг таарана.

Хүн бүхэнэй абари зан баһал ондоохон,
Хэндэб даа ажал хүдэлмэри дүтэ,
Харин хажуудахинь дуулаха дуратай,
Хүгжөөн дэмжэхэ багшын шадабари.

Энээхэн үедэ хүүгэдэй харгыда
Эжы абанар ба багшанар нэгэдэн
Зүб тээшэнь моринойнь жолооо дүнгэе,
Заажа анхаралтайгаар хандая.

11

Арбан хоёр наһан — зургаадахи шата,
Ажабайдалай урасхал түргэн болонхой,
Интернет гаджедууд эзэлнэ зониие,
Эжы абанаршые холбоо утаһаяа баринхай.

Саг сагаараа, сахилза хүхөөрөө,
Сагай эрхэ ажабайдалай шэнжэ.
Тэнсүүлэн ябажа һураха һанаанай,
Тааруулагты үхибүүдэйнгээ журам.

Элүүр энхэ ябаха эгээл сэнтэй гээшэ,
Энээнииe тон түрүүн шудалагты,
Үргэнэ нойрыень тааруулан зохёогты,
Үглөөгүүр дасал хэжэ һургагты.

Арбан хоёр наһатайдаа Тэмүүжин
Аюулта газарһаа тэрьедэн мултаржа,
Гэрэй ахаб гэжэ сэдхэлээ шангадхажа,
Гүлмэрхэн наһандаа харюусалгатай ябаа.

Харюусалга хүмүүжүүлхэ манай уялга,
Хэлэнэн үгэдөө хүрэжэ ябаг хүүгэд,

Жэшээ боложо харуулагты, эжы абанар,
Жаргалайнь түлхюур танай гарта.

12

Арбан гурбан наһан — долоодохи шата,
Арбагархан хүбүүд басагаднай томонууд,
Абаяа хүсэжэ эхилээ хүбүүд,
Аяг зангаараа ондоохон болоо басагад.

Харилсалай удха шанар ойлгуулагты
Хүгжэжэ ябаһан залуу бургааһадта,
Алдуу эндүү юун гээшэб гэжэ хэлэгты,
Абажа бээе наринаар ябахыень заагты.

Буряад-монголойнгоо хүгжэм шэнгээгты,
Баян үгэтэй шүлэгүүдые уншагты,
Арадайнгаа аман үгэнүүдтэй танилсуулагты,
Ажабайдалай жэшээ болгон үгэлэгты.

Эрдэни Хайбзун Галшиевай зохёол
Энээхэн үедэ уншажа ойлгуулагты,
Бэлигэй толи — хургаалай гэрэл,
Буряад-монголой анханай ёһо заншал.

Буряад арадай оньһон уран үгэ,
Баира Бальбуровагай суглуулбари зохёол,
Багшанар, эжы абанар, уншан дамжуулагты
Басагад хүбүүдэймнай наһанайнь жолоо.

Арбан дүрбэн наһан — наймадахи шата,
 Ажалда хабаадаха ёһотой хүбүүд басагад,
 Аралжаа наймаанай сагта мүнөө
 Алта мүнгэнэй сэн мэдэхэ ёһотой.

Ажалай хүсөөр зөөри олдодог гэжэ
 Аба эжынэр харуулагты жэшээ болгон,
 Дүй дүршэлдэнь тааруу ажал хүүлэгты
 Дуратай хэрэгыень дэмжэн халбаруулагты.

Бэе махабадай халбарилда хэрэгтэй,
 Барилдаандашье һураг хүбүүднай,
 Элдэб янзын бэеын тамирай хургуули
 Эдлэжэ шудалха арга олуулагты.

Буряад-монгол арадайнгаа түүхые
 Бултадаа мэдэхые оролдоё,
 Батожабайн «Төөригдэһэн хуби заяан»
 Бүгэдэ арадаймнай уншаха ном.

Алексей Гатаповай «Тэмүүджин»
 Аяар холымнай түүхэ харуулна,
 Дэлхэйн монголшуудай омогорхол —
 Дээрэһээ заяатай Чингисхаанай балшар наһан.

Арбан табан наһан — юһэдэхи шата,
 Арюухан басагаднай, багжагар хүбүүднай
 Аба эжын найдал, арадаймнай баялиг,
 Агуухэ хэрэгүүд урдань харагдана.

Наруул сэлмэг ханаан бодолынь
 Һалбарна үхибүүдэймнай сэдхэлдэ,
 Зүрхэндэнь зула бадарна гэрэлтүүлэн,
 Залуу наһанайнь дали ургана.

Арадайнгаа түүхын алтан хуудаһануудые
 Абдараа нээжэ уншагты мүнөө,
 Амидаралай элдэб янзые шэнжэлэгты,
 Абажа ябагты энэ баялигаа харгыдаа.

«Шуһата зэбүүн саг» Исай Калашниковай,
 «Сэмүүн саг» Дамбинима Цырендашиевой,
 «Нойrhoо һэриһэн тала» Жамсо Тумуновой
 Номуудые уншагты, залуу нүхэд.

Баргажанай шүлэгшэн Николай Дамдинов,
 Баир Дугаровай уран зохёолнууд,
 Байгаалияа харуулһан Владимир Митыпов,
 Бэшэшье олон Буряад-Монголой бэшээшэд.

Арбан зургаан наһан — арбадахи шата,
 Аба эжын һургаал бэхижэн шэнгэнхэй,
 «Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа» —
 Харагдана үхибүүдэймнай шанар.

Холо бэшэ болонхой һургуулиин эсэс,
 Хоёр жэлэй туршада шабинар
 Саашаа өөрын харгы шэлэн
 Сагаан мориндоо мордон урагшаа дабшахал.

Энээхэн хоёр жэлые анхаралдаа абан
 Эжы абанар, багшанар, дэмжэе үхибүүдээ,
 Түсэб табижа, табиһанаа бүтээжэ,
 Тааруулжа зохёогты сэнтэй жэлнүүдээ.

Түрэлхи хэлэн ухаанай үндэһэн,
 Талаан бэлигэйтнай эхинэй һуури,
 Хари хэлэ шудалха хэрэгтэй,
 Хамаг арадуудай баялиг — соёл.

Дэлхэйн арадуудай ажабайдал шэнжэлэн,
 Дайн дажар бү болог гэжэ шэбшэн,
 Нигүүлэсхы сэдхэл ургуулан,
 Нарата үдэрнүүдтээ баясан ябаг лэ үхибүүд.

Арбан долоон наһан — арбан нэгэдэхи шата,
 Агшам зуура һуралсалай саг дүүрэхэнь,
 Хүн бүхэнэй урда түсэб табяатай,
 Хүсэлдүүлхын түлөө үдэр бүхэнэй ажал.

Багшанар оролдоно, бэлигээ дамжуулна,
 Баһал ханаата болоно аба эжынэр,
 Үхибүүднай үндэһэн бэлигтэй болонхой,
 Үргэн харгыда гарахаяа бэлдэнхэй.

Энээхэн жэлээ, хүбүүд басагад,
 Эгээл оролдосотой ябагты хэшээлдээ,
 Эрдэмэй шалгалта бэлэн бэшэ,
 Эрмэлзэлээ хурсадхан урагшаа зоригты.

Найхан сагта ажаһуунат, үри хүүгэднай,
 Наһаһан хэрэгээ бүтээхэ арга боломжо
 Хүн бүхэндэ байна мүнөө сагта,
 Хүсэл зоригһоотнай дулдыдаха.

Буряд-монгол арадаймнай найдал —
 Буянтай хэшэгтэй хүбүүд басагаднай,
 Холын харгыда зориг шангатай,
 Хододоо эрмэлзэл ехэтэй ябахатнай болтогой.

ХОЁРТОЙ-ГУРБАТАЙ ҮХИБҮҮДЭЙ СЭЭЖЭЛДЭХЭ ШҮЛЭГҮҮД

ЭЖЫ

Мама — эжы,
Минии эжы,
Би тандаа дуратайб,
Бэрхэ хүбүүн (басаган) болохоб.

Аба

Папа — аба,
Минии аба,
Баһал тандаа дуратайб,
Буряд-монгол уг гарбалтайб.

Нагаса эжы

Нагаса эжы — эжымни эжы,
Налгайханаар намда хандадаг,
Амтатай эдеэ шанадаг,
Ашашаадамни, магтадаг.

Нагаса аба

Нагаса аба — эжымни аба,
Намтай ходо наададаг,
Онтохон гоёор хөөрэдэг,
Олон нааданхай бэлэглэдэг.

Хүгшэн эжы

Хүгшэн эжы — абымни эжы,
Хайрладаг бултыемнай,
Хамгаалдаг бүлыемнай,
Хамтаруулан бидэниие суглуулдаг.

Хүгшэ аба

Хүгшэ аба — үбгэн аба,
Хамаг юумэ мэдэдэг,
Хөөрэхэдэнь ехэ һонин,
Хүхюун зугаатай ябадаг.

Манай бүлэ

Эжы аба хоёрни,
Эжымни эжы — нагаса эжы,
Эжымни аба — нагаса аба,
Абымни эжы — хүгшэн эжы,
Абымни аба — хүгшэ аба.

Би басаганиинь (хүбүүниинь),
Нагаса эжы абадаа зээниинь,
Хүгшэ аба эжыдээ ашаниинь,
Эгэшэ ахадаа дүүниинь,
Энэ манай эбтэйхэн бүлэ.

ДҮРБЭТЭЙ-ТАБАТАЙ ҮХИБҮҮДЭЙ СЭЭЖЭЛДЭХЭ ШҮЛЭГҮҮД

Буряад-монгол угсаатан

Би Баатар (Баярма) гэжэ нэрэтэйб,
Буряад-монгол угсаатанда хабаатайб,
Абынгаа уг дамжуулан ябанаб,
Аалихан байжа долоон үе тоолохоб.

Барга Баатар буряад-монголшуудай,
Бултанаймнай элинсэг түүхэтэй,

Алан Гуа зээ басаганиин
Алдарта Чингисхаанай нагасанарай.

Хүхэ Номин Тэнгэри

Мүнхэ Хүхэ Номин Тэнгэри —
Монголшуудай заяаша бурхан.
Бүмбэрсэг дэлхэе гэрэлтүүлэлдэг наран,
Байдалыемнай баяжуулан байдаг.

Байгал далаймнай — баялигнай,
Буряд ороной нангин омогорхол,
Баян байгаалиимнай эрдэни,
Бултадаа хамгаалха манай уялга.

Тоонто нютаг

Түрэхэн газарнай — тоонто,
Тэндэ би хүлөө шоройдооб.
Минии нютаг гэжэ хододоо
Магтан омогорхон ябахаб.

Хада уулыень хадуухаб,
Хүн зониень ханахаб,
Уһа голыень сэбэрлэхэб,
Ургамал тарижа халбаруулхаб.

Табан хушуун мал

Табан хушуун мал тоолохом:
Тэмээн, морин, үхэр, хонин, ямаан —
Тэнжээн арадыемнай баяжуулдаг,
Тала дайдаарнай таргалан бэлшэдэг.

Мал харахада, аман тоһодогдодог,
Манай угсаатанай анханай баялиг,
Мүнөөшье манай үндэһэн үйлэдбэри,
Монгол арадуудай баян хэшэг.

Буян

«Буян юун гээшэб?» — гэжэ асуубаб,
Баярлан нагаса эжым хэлэбэ:
Байгаалияа хамгаалхада — буян,
Бэрхээр нурахада — буян,
Эжы абаяа хүндэлхэдэ — буян,
Эрэлхэг зоригтой ябахада — буян,
Энэрхэг сэдхэлтэй ябахада — буян,
Элүүр энхэ ябахада — буян.

Нүгэл

«Нүгэл юун бэ?» — гэжэ һонирхобоб,
Нагаса эжым бодолгото болон үгэлбэ:
Арбан хара нүгэл гэжэ байха,

Алтан дэлхэй дээрэнээ усадхаа наамнай,
Ажабайдал хүн түрэлтэнэй halбарха,
Томо болоходоо ойлгохош даа,
Тон түрүүн муу юумэ хэжэ болохогүй,
Худал, хулгай гэхэ мэтэнээ
Холуур ябаарай даа, зээхэмни.

ЗУРГААТАЙ-ДОЛООТОЙ ҮХИБҮҮДЭЙ СЭЭЖЭЛДЭХЭ ШҮЛЭГҮҮД

Алха хүхэ

Абамни ажалша бэрхэ,
«Алтан гартай» гэлсэдэг,
Алха хүхэ гартань ходо
Ажал хэхэдэнь туһалдаг.

Би хүбүүнийнх Баатар,
Бэрхээр дархалжа нурахаб.
Абамни намдаа заадаг
Алха хүхэ хэрэглэхэдэм.

Эдээ хоол

Эжымни баһал бэрхэ,
Эгээл амтатай эдээ шанадаг.
Элдэб ургаса хэрэглэдэг,
Эдээнэйнгээ дээжэ үргэдэг.
Би басаганиинх Баярма,
Баһал эжидээ туһалдагби,
Аяга табагаа угаадагби,
Амтатай эдэень табидагби.

Элүүр энхэ

Элүүр энхэ ябахада
Эгээл ехэ жаргал.
Багаһаа бээе һориноб,
Бэеын тамир шудалнаб.

Үглөөгүүр дасал хэнэб,
Үе мүсөө хүдэлгэнэб,
Хүйтэн уһаар угаанаб,
Хүхюутэй үдэрөө эхилнэб.

Һургуули Һудар

Һургуулида орохоо бэлдэнэб,
Һураха, Һураха, Һураха ёһотойб,
Ном уншажа эхилэнхэйб,
Наадаха зуураа тоо тоолонхойб.

Нэмэжэ хороожо шаданаб,
Нааданхайнуудаа тоолоноб,
Абамни намдаа туһална,
Арбануудые нэмэнэб, хорооноб.

ДОЛООТОЙ-НАЙМАТАЙ ҮХИБҮҮДЭЙ СЭЭЖЭЛДЭХЭ ШҮЛЭГҮҮД

Түрүүшын багша

Нэгэдэхи шатын болонхойб,
Найданаб багшадаа ехээр,
Намайе хургана багшамнай,
Налгай зохидоор хандана.

Түрэлхи хэлыемнай хурсадхана,
Түүхэшье хөөрэдэг гоёор,
Тоо бодолгодошье хургана,
Таабаринуудыешье таалгана.

Үетэн нүхэдни

Хамта нурадаг нүхэдни
Хэшээлдээ булта суглардаг.
Харюусадагбди үрдилдэн
Хамаг асуудалда багшынгаа.

Хажуудамни нуудаг Баярма (Баатар)
Хамналсадаг намда хаа яахан,
Бишье багал туналдагби,
Бодолго хоюулан бододогбди.

Буряад аялга

Буряад аялга дуунуудые
Багшамнай шагнуулдаг,
Өөрөөшье гоёор дууладаг,
Ойлгуулдаг удхыень.
Бултадаа дууланабди,
Багшамнай магтана,
Эжы абамнай баярлана,
Энхэрэн намай таалана.

Шатар

Шатар нааданда нуранаб,
Шах! Мат! табинаб,
Мориной ябадал орёо,
Мэгдэнгүй бодохо ёһотойб.

Хара сагаан талмай дээрэ
Хоёр янзын сэрэгшэд,
Харин яажа диилэхэб?
Хэниинь булижа гарахаб?

Шагай

Хониной шагайн яһан
Хабаададаг нааданда.
Буряад-монгол яһатан
Байдалдаа хэрэглэдэг байһан.

Хонин, ямаан, үхэр, морин
Хамтаран суглараа гартам,
Хаяжа табихадам сасараад,
Хамаг талмайем эзэлээ.

Хониень хонинтой мургэлдүүлнэб,
Ямааень ямаантай, үхэрыень үхэртэй,
Морин моринтоёо тулалсалдана,
Минии шагайнууд булижа гарана.

ЮНЭТЭЙ-АРБАТАЙ ҮХИБҮҮДЭЙ СЭЭЖЭЛДЭХЭ ШҮЛЭГҮҮД

Агууехэ Эсэгийн дайн

Агууехэ Эсэгийн дайн —
Алдарта үбгэ эсэгэнэрэймнай харгы.
Арюухан байдал мүнөө сагай
Ашыень бидэ эдлэнэбди.

Ами наһаяа хайрлангүй,
Абаржа шадаа гүрэн түрээ.
Мүнхэ дурасхаалыень үргэхэ
Манай үеын алтан уялга.

Эрэлхэг зоригыень жэшээ болгон,
Эрмэлзэл ехэтэй ябахабди,
Арадайнгаа түлөө оролдохобди,
Ажабайдалаа найжаруулхабди.

Түүхын хууданууд

Нагаса абамни намда хөөрэдэг
Нарата дэлхэйн арадуудай түүхэ,
Монгол угсаатанай ажабайдал,
Мүнхэ хүхэ номин тэнгэри — мүргэл.

Агуухэ Чингисхаанай ябадал,
Үхибүүн Тэмүүжинэй харгы
Жэшээ болгон һонирхуулдаг,
Жаргалаа, зээмни, ажалаараа олохош гэдэг.

Үнэн сэхэ, эрэлхэг зориг,
Уужам сэдхэл, ухаан бодол —
Өөрыншни наһанай унтаршагүй гал,
Үдэр бүхэндэ һэргээн ябахаш гэдэг.

АРБАН НЭГЭ-АРБАН ХОЁРТОЙ ҮХИБҮҮДЭЙ СЭЭЖЭЛДЭХЭ ШҮЛЭГҮҮД

Табадахи анги

Дүрбэн жэлэй туршада хамта
Дадаабди нэгэ багшадаа,
Дүүргээбди нургуулиин эхин шата,
Дабшахабди урагшаа нуралсалай замда.

Хэшээлнүүднай хубилан нэлгэнхэй,
Хэдэн ондоо багшанар нонирхолтой,
Нэгэ заримандамнай тоо бодолго тааруу,
Нүгөө хахадтамнай түүхэ, бэшэг дүтэрхүү.

Бүхы хэшээлнүүднай хэрэгтэй,
Бэрхээр нурахые оролдохобди,
Багшанараа хүндэлэн ябахабди,
Бэе бээдээ анхаралтайгаар хандахабди.

Журам

«Хүн болохо баганаа, хүлэг болохо унаганһаа» —
Хурса үгэнүүдэй удха шанар ойлгоноб,
Бага балшар наһанһаа журам сахихаб,
Бээ, ухаагаа һалбаруулха гэжэ оролдохоб.

Үглөө бүхэндэ дасал хэхэб,
Үдэрэйнгөө түсэб тааруулжа нурахаб,
Хэшээлнүүдтээ оролдон ябахаб,
Хаа яахан лэ телефондоо хандахаб.

Сүлөөтэй сагтаа номуудые уншахаб,
Сэдьхэл бодолоо арюухан байлгахаб,
Аба эжыдээ туһатай байхаб,
Алхам бүхэмни — урдахи сагаймни байдал.

Тэмүүжин

Буряад-монгол арадай омогорхол,
Баян түүхымнай яларма одон,
Бишыхандаа Тэмүүжин гэжэ нэрлэгдэһэн,
Баатарай ехэ баатар Чингисхаан мүн.

Арбан хоёртойхон Тэмүүжин
Аймшагтай тамагаа мултаржа шадан,
Арад зоноо абаржа суглуулхаг гэнэн,
Ашата хэрэг эхилжэ захалхан.

Эрэлхэг зоригой унтаршагүй жэшээ,
Эхэ эсэгын нангин хургаал
Сэдьхэлдээ шэнгээхэн Тэмүүжин
Сагай эрьелдээн соо арадтамнай мүнхэл.

АРБАН ГУРБАТАЙ-АРБАН ДҮРБЭТЭЙ ҮХИБҮҮДЭЙ СЭЭЖЭЛДЭХЭ ШҮЛЭГҮҮД

Бэлигэй толи

«Бэлигэй толи» Эрдэни-Хайбзун Галшиевай
Буряад-монголшууд уншаха хэрэгтэй,
Арадай баян хургаалай алтан дээжэтэй
Агуухэ суглуулбари залуу зондо хэрэгтэй.

Жэшээн, нэгэ хургаалыень уншая:

«Эдеэнэй хаба хуулгыешье

Үдэр бүри хайсар угаа,

Дээдэ арюун ёхотон

Эдее ундыешни тэбшэхэгүй».

Гэхэ мэтэ гайхалтай сэсэн хургаалнууд,

Гүнзэгы удхатай шүлэгүүд,

Гэрэлтүүлэн байхал харгыемнай,

Гэртээ эли газарта табяад уншажа байхабди.

Буряад арадай оньһон үгэ

«Буряад арадай оньһон үгэ» суглуулбари
Баира Бальбурова номдоо хэблээ.
Арадаймнай алтан һургаалнууд
Аян замдамнай аргагүй туһатай.

Жэшээнъ, хадуужа абахам оньһон үгэ:
«Жаргалдаа дашуурһан дэмы,
Зоргондоо хүхиһэн дэмы».
«Абари һайта арба хонохо,
Ама муута хээрэ хонохо».
Энээхэн сэнтэй суглуулбари
Эдирхэн наһандаа уншабал,
Хадуужа сэдхэлдээ шэнгээбэл,
Хэрэгтэй байхал даа утахан харгыдам.

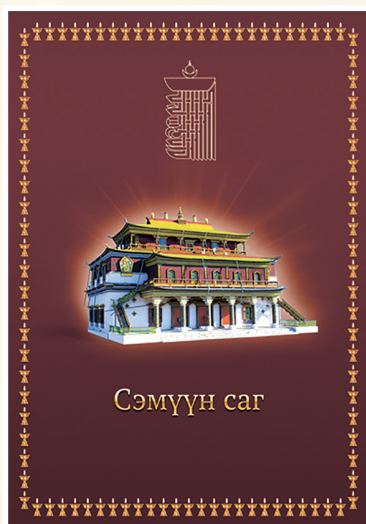
Төөригдэһэн хуби заян

«Төөригдэһэн хуби заян» Даширабдан Батожабайн
Түүхымнай хуудаһадай яларма зураг.
Талаан бэлигтэй бэшээшын мүнхэ хэблэл
Түрэл хэлэн дээрээ уншбал ехэ һонин.

Буряад хэлэнэй баяниие гайхахат,
Буряад арадай түүхээр һонирхохот,
Хуби заяанай харгын элдэбые
Харуулжа шадаһан суута Даширабдан Батожабай.

Зуун жэлэйнй ойн баярта зорюулан,
Зула сэдхэлдээ бадаруулан наманшалнаб,
Арадайнгаа Баатарта алдар соло татанаб,
Агууехэ номыень дахин дахин уншанаб.

АРБАН ТАБА, АРБАН ЗУРГАА, АРБАН ДОЛООТОЙ ҮХИБҮҮДЭЙ СЭЭЖЭЛДЭХЭ ШҮЛЭГҮҮД

Сэмүүн саг

«Сэмүүн саг» — Дамбинима Цырендашиевой ном,
Сэдьхэлээ хүдэлгэн уншабаб һонирхон,
Хоридохи зуун жэлэй хүлгөөтэ жэлнүүд
Харагдаһандал болобо нюдэндэм элихэн.

Арадаймнай ажабайдал тэрэ сагай хэсүүдэ
Аймшагтай шэрүүнээр дайрагдаал нютагтам,
Хэды олон гэр бүлэнүүд сохигдон тарааб?
Хүүгэдээ орхин хүйтэн газар туугдааб?

Сагай эрхээр ажаһуугаа арад зомнай,
Сэмүүн сагыг гаталан гараа зоригнай,
Сүхэрэн сэдхэлээ бузарлаагүй,
Сагаан харгын үргэлжэлэн халбаранхай.

Сэдхэлэймни хүбшэргэ шүлэгүүд

Сэдхэлэймни хүбшэргэ шүлэгүүд
Сээжэ зүрхэндэм сэсэг халбаруулнал.
Улзытын Дондогой шэдитэ мүнүүд
Ухаан бодолыем хүлгүүлнэл.

Николай Дамдиновай уран үгэнүүд
Нарата нютагыем хануулнал,
Баир Дугаровай баян зохёолнууд
Байгал шадарай баялиг харуулнал.

Буряад оронойм уран зохёолшод —
Бүхы арадуудай нангин хэшхэл,
Сагаан эдээнэй дээжэ үргэхэндэл,
Салгидхан баяжуулнат буряад хэлээс магтан.

Эжын энэрхы сэдхэл

Эжын энэрхы сэдхэл
Энэ наһанаймнай жаргал,
Алтан дэлхэйн эхин,
Арад зоноймнай хэшхэл.

Эжын энэрхы сэдхэл
Эгээл шанга абарал,
Хаанашье ябахадамнай,
Харажал байдаг сахюусан.

Эжын энэрхы сэдхэл
Эгээл ехэ дуран,
Хайрлажа абардаг хүсэн,
Хүн түрэлтэнэй бурхан.

Эрмэлзэл

«Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа» —
Хүхэ номин тэнгэрийн арадай аман үгэ,
Хүмүүжүүлгын хэрэгэй алтан гадаһан,
Хадуугдан, хэрэглэгдэн дамжана үеын үедэ.

Аба эжын хургаал, арад зоной жэшээ
Абажа хүгжэнэбди хүн бүхэн.
Һайхан бодол, эрмэлзэл, түсэб,
Һаруул харгымнай һабагшын эхин.

Сэдхэлэй сэбэр арюун бодолһоо,
Сарюун харгы сэдхэлэй эрмээлһээ,
Харгын дабаанууд нарин түсэбһөө,
Хадуужа хэрэглэхэб энээхэн наһандаа.

Гаршаг

Хуугэдэй ном – эхинэй эхин	3
Багша, хутэлбэрилэгшэ, ирагуу найрагша	4
Түрэлхи хэлэмнай	6
Буряад хэлээ хүгжөөел	8
Хоёртой-гурбатай үхибүүдэй сээжэлдэхэ шүлэгүүд	26
Дүрбэтэй-табатай үхибүүдэй сээжэлдэхэ шүлэгүүд	29
Зургаатай-долоотой үхибүүдэй сээжэлдэхэ шүлэгүүд	33
Долоотой-найматай үхибүүдэй сээжэлдэхэ шүлэгүүд	36
Юһэтэй-арбатай үхибүүдэй сээжэлдэхэ шүлэгүүд	42
Арбан нэгэ-арбан хоёртой үхибүүдэй сээжэлдэхэ шүлэгүүд	45
Арбан гурбатай-арбан дүрбэтэй үхибүүдэй сээжэлдэхэ шүлэгүүд	48
Арбан таба, арбан зургаа, арбан долоотой үхибүүдэй Сээжэлдэхэ шүлэгүүд.....	51

Базаржаб Галсанов

БУРЯАД ХЭЛЭЭ ХҮГЖӨӨЛ

Хандалга

Үхибүүдэй сээжэлдэхэ шүлэгүүд

В книге использованы рисунки
Даширабдана Гурорабданова,
Доржи Мыдыкова,
фотографии из архива автора

Верстка А. Жаркой «Новапринт»

Отпечатано в типографии «НоваПринт»
670000, г. Улан-Удэ, ул. Балтахинова, 15, оф. 501

Заказ № 842, тираж 500 экз.

Подписано в печать 08.09.2022
Гарнитура PT Serif.
Бумага офсетная, печать офсетная. Печ. л. 3,5.

